

Phương thức kiểm soát quyền lực phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công

Ngày nhận bài: 17/11/2024 | Ngày phản biện: 20/11/2024 | Ngày xuất bản: 01/12/2024

Tác giả: Cao Thị Dung (Học viện Báo chí và Tuyên truyền)

Tóm tắt: Ngày 08/10/2024, Bộ Chính trị ban hành Quy định 189-QĐ/TW về kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công. Trong bối cảnh hiện nay, việc kiểm soát quyền lực phòng, chống tham nhũng và tiêu cực là yêu cầu cấp thiết để bảo vệ tài chính, tài sản công của Nhà nước. Các phương thức kiểm soát quyền lực nhằm ngăn ngừa các hành vi lạm dụng quyền hạn, tham nhũng, tiêu cực không chỉ giúp bảo đảm tính công bằng, minh bạch trong quản lý tài chính, tài sản công mà còn góp phần xây dựng một nền hành chính công trong sạch, liêm chính và hiệu quả.

Kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công là yêu cầu cấp thiết để bảo vệ nguồn lực quốc gia và nâng cao hiệu quả công tác quản lý. Khi quyền lực không được kiểm soát chặt chẽ, sẽ dễ dàng xảy ra lạm quyền, tham nhũng, làm thất thoát tài sản công, gây tổn hại nghiêm trọng đến lợi ích xã hội. Do đó, việc kiểm soát quyền lực không chỉ giúp ngăn ngừa các hành vi sai phạm, mà còn tạo ra môi trường minh bạch, công bằng, bảo đảm sự phát triển bền vững và niềm tin của người dân đối với chính quyền.

Để kiểm soát quyền lực phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công có nhiều phương thức, trong đó có thể kể đến các phương thức chủ yếu sau:

Một là, xây dựng, ban hành các quy định, quy chế, quy trình về kiểm soát việc thực thi quyền lực; phòng ngừa, ngăn chặn, loại bỏ các hành vi lạm quyền, sử dụng quyền lực để thực hiện các hành vi trái với chủ trương, quy định của Đảng, chính sách, pháp luật

của Nhà nước, các chuẩn mực đạo đức, quy tắc ứng xử trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công⁽¹⁾

Xây dựng, ban hành các quy định, quy chế, quy trình kiểm soát việc thực thi quyền lực và phòng ngừa, ngăn chặn, loại bỏ các hành vi lạm quyền là nhiệm vụ trọng tâm trong công tác quản lý tài chính, tài sản công. Việc triển khai nội dung này không chỉ nhằm bảo đảm thực thi đúng chủ trương, quy định của Đảng, pháp luật của Nhà nước, mà còn tạo nền tảng vững chắc cho một môi trường quản trị công minh, hiệu quả và liêm chính. Ngoài ra, việc rà soát, sửa đổi và bổ sung các quy định pháp luật cũng phải được thực hiện định kỳ để khắc phục những bất cập và đảm bảo phù hợp với sự phát triển của xã hội. Quy chế làm việc là công cụ quan trọng để điều chỉnh các mối quan hệ trong tổ chức, đảm bảo quyền lực được thực thi đúng cách và đúng đối tượng. Việc xây dựng các quy chế cần tập trung vào phân công nhiệm vụ, quyền hạn và trách nhiệm của từng bộ phận, cá nhân trong tổ chức.

Quy trình kiểm soát nội bộ có vai trò thiết yếu trong việc giám sát và phòng ngừa các hành vi lạm quyền để đảm bảo mọi hoạt động quản lý tài chính, tài sản công đều tuân thủ các quy định pháp luật và chuẩn mực đạo đức. Việc triển khai các công cụ cảnh báo sớm dựa trên trí tuệ nhân tạo (AI) cũng có thể hỗ trợ giảm thiểu rủi ro lạm quyền hoặc gian lận. Quy tắc ứng xử và chuẩn mực đạo đức là cơ sở để định hướng hành vi của cán bộ, công chức trong quá trình thực thi nhiệm vụ. Đồng thời, các cơ quan, tổ chức cần tích cực giáo dục, bồi dưỡng ý thức đạo đức công vụ cho cán bộ, công chức thông qua các chương trình đào tạo, hội thảo chuyên đề. Cần yêu cầu cán bộ ký cam kết thực hiện đúng các chuẩn mực đạo đức và không lạm dụng quyền lực. Đây không chỉ là biện pháp phòng ngừa mà còn là cơ sở để đánh giá, xử lý khi có vi phạm xảy ra.

Để đảm bảo các quy định, quy chế, quy trình được thực thi hiệu quả, cần có cơ chế giám sát chặt chẽ và xử lý nghiêm minh các vi phạm. Cần phát huy vai trò của xã hội, người dân và báo chí trong giám sát việc thực thi quyền lực. Các kênh tiếp nhận thông tin phản ánh, tố cáo từ người dân cần được duy trì hiệu quả, đi kèm với cơ chế bảo vệ người tố cáo để khuyến khích họ tham gia giám sát.

Hai là, lãnh đạo, chỉ đạo định hướng hoạt động của các cơ quan, đơn vị, tổ chức doanh nghiệp nhà nước có thẩm quyền thực hiện quản lý, sử dụng tài chính, tài sản

công. Cho chủ trương, định hướng xử lý các nhiệm vụ, công việc khó khăn, vướng mắc hoặc còn quan điểm khác nhau giữa các cơ quan, đơn vị, tổ chức trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công⁽²⁾

Lãnh đạo, chỉ đạo, định hướng giúp thiết lập tầm nhìn và mục tiêu tổng quát cho việc quản lý tài chính, tài sản công, đảm bảo tuân thủ các quy định của Đảng, pháp luật của Nhà nước. Các cơ quan, tổ chức nhà nước và doanh nghiệp công cần một hướng dẫn rõ ràng để thực hiện các nhiệm vụ quản lý, sử dụng tài chính và tài sản công sao cho tối ưu hóa nguồn lực và đạt hiệu quả kinh tế - xã hội cao nhất. Đồng thời, quá trình lãnh đạo còn góp phần kiểm soát quyền lực, ngăn ngừa các hành vi tiêu cực, lạm dụng tài sản công và sai phạm trong quản lý.

Trong thực tiễn quản lý, các cơ quan, tổ chức thường phải đối mặt với nhiều khó khăn và vướng mắc, đặc biệt là những nhiệm vụ phức tạp liên quan đến mua sắm công, đầu tư công, hoặc xử lý tài sản công không được sử dụng hiệu quả. Lãnh đạo cần đưa ra các chủ trương, định hướng chỉ đạo phù hợp để tháo gỡ các khó khăn này. Điều này bao gồm việc tổ chức đối thoại, tham vấn ý kiến của các bên liên quan, phân tích nguyên nhân và đề xuất giải pháp thực tiễn. Chẳng hạn, khi có sự khác biệt quan điểm giữa các cơ quan, đơn vị về cách thức quản lý một dự án đầu tư công, lãnh đạo cần chủ động tổ chức các cuộc họp liên ngành để tạo sự đồng thuận. Nếu các vấn đề vượt quá thẩm quyền của một đơn vị, lãnh đạo cấp cao cần can thiệp, điều phối để đạt được giải pháp tối ưu, đồng thời đảm bảo việc thực hiện tuân thủ các nguyên tắc quản lý nhà nước.

Trong quá trình phối hợp giữa các cơ quan, tổ chức, sự khác biệt về quan điểm là điều khó tránh khỏi, đặc biệt trong các lĩnh vực phức tạp như quản lý tài chính và tài sản công. Lãnh đạo có vai trò định hướng, kết nối và tạo điều kiện để các bên liên quan cùng tìm ra giải pháp hợp lý trên cơ sở sự am hiểu chuyên môn, bản lĩnh chính trị và khả năng ra quyết định khách quan, công bằng của người lãnh đạo. Để thực hiện tốt vai trò này, lãnh đạo cần đưa ra định hướng nhất quán với chủ trương, chính sách chung, đồng thời đảm bảo các giải pháp đề xuất đều phù hợp với thực tiễn và bảo vệ lợi ích chung của Nhà nước. Việc xử lý hiệu quả các quan điểm khác biệt không chỉ giúp giải quyết các vấn đề tồn đọng mà còn củng cố sự đoàn kết, thống nhất trong hệ thống quản lý.

Ba là, lãnh đạo, chỉ đạo xây dựng, kiện toàn tổ chức bộ máy và đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức, đảng viên trong các cơ quan, đơn vị, tổ chức, doanh nghiệp nhà nước có thẩm quyền thực hiện quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công⁽³⁾

Tổ chức bộ máy tinh gọn, hoạt động hiệu quả là điều kiện tiên quyết để quản lý tốt tài chính, tài sản công. Hoạt động lãnh đạo, chỉ đạo rà soát, đánh giá toàn diện chức năng, nhiệm vụ của từng đơn vị, cơ quan để loại bỏ sự chồng chéo hoặc bất cập là yêu cầu thường xuyên, cấp thiết. Việc phân công nhiệm vụ trong tổ chức phải rõ ràng, bảo đảm tính trách nhiệm và quyền hạn của từng cá nhân, bộ phận. Cần chú trọng xây dựng cơ chế phối hợp giữa các đơn vị nhằm nâng cao hiệu quả quản lý. Đồng thời, tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin trong hoạt động quản lý và giám sát tài chính, tài sản công để giảm thiểu thủ tục hành chính rườm rà, nâng cao tính minh bạch và hiệu quả vận hành.

Lãnh đạo, chỉ đạo xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức có phẩm chất chính trị, năng lực chuyên môn và đạo đức công vụ là yếu tố then chốt trong quản lý tài chính, tài sản công. Công tác quy hoạch, đào tạo và bồi dưỡng cán bộ cần được triển khai bài bản, liên tục, phù hợp với yêu cầu nhiệm vụ. Trong quá trình tuyển chọn, bổ nhiệm, cần bảo đảm công khai, minh bạch, lấy tiêu chí năng lực và phẩm chất đạo đức làm trọng tâm. Đặc biệt, cần ngăn chặn hiện tượng bổ nhiệm theo “quan hệ thân quen” hoặc “lợi ích nhóm”, đồng thời xử lý nghiêm các hành vi vi phạm trong công tác cán bộ. Việc đào tạo, bồi dưỡng cán bộ cần tập trung vào các kỹ năng hiện đại trong quản lý tài chính, tài sản công, cũng như các chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp. Cán bộ phải được trang bị khả năng thích ứng với công nghệ mới và các tiêu chuẩn quốc tế về quản lý tài chính công.

Bốn là, thanh tra, kiểm tra, giám sát, phát hiện, xử lý các sai phạm, tham nhũng, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công. Giải quyết kịp thời các thông tin tố cáo, kiến nghị, phản ánh đối với các hành vi vi phạm hoặc có dấu hiệu vi phạm của các cơ quan, đơn vị, tổ chức, cá nhân trong việc thực hiện nhiệm vụ quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công⁽⁴⁾

Kiểm tra, giám sát là công cụ quan trọng giúp phát hiện kịp thời các hành vi vi phạm hoặc nguy cơ xảy ra sai phạm trong quá trình quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công.

Thông qua kiểm tra thường xuyên, các cơ quan quản lý có thể đánh giá mức độ tuân thủ quy định pháp luật, nhận diện những vấn đề bất cập và đưa ra giải pháp điều chỉnh. Thanh tra và kiểm toán, đặc biệt là kiểm toán độc lập và kiểm toán nhà nước có vai trò then chốt trong việc đảm bảo tính chính xác, minh bạch của các hoạt động tài chính. Việc thanh tra chuyên đề hoặc đột xuất tại các cơ quan, tổ chức có dấu hiệu bất thường sẽ góp phần phòng ngừa và phát hiện các hành vi tham nhũng, tiêu cực một cách hiệu quả.

Trong quá trình kiểm tra, giám sát, thanh tra, kiểm toán, cần tập trung vào các lĩnh vực nhạy cảm, dễ phát sinh sai phạm như mua sắm công, đấu thầu, quản lý ngân sách và xử lý tài sản công. Khi phát hiện sai phạm, các cơ quan chức năng cần xử lý kịp thời, nghiêm minh, đồng thời áp dụng các biện pháp khắc phục hậu quả. Việc xử lý sai phạm không chỉ dừng lại ở trách nhiệm cá nhân, mà còn cần xem xét trách nhiệm của tập thể và người đứng đầu.

Tiếp nhận và giải quyết kịp thời các thông tin tố cáo, kiến nghị, phản ánh là một phần không thể thiếu trong công tác phòng, chống vi phạm pháp luật. Các cơ quan quản lý cần thiết lập các kênh thông tin công khai, minh bạch để người dân, doanh nghiệp có thể dễ dàng phản ánh các hành vi vi phạm, đồng thời, cần có cơ chế bảo vệ người tố cáo nhằm khuyến khích họ tham gia giám sát. Khi tiếp nhận thông tin, các cơ quan chức năng phải tiến hành xác minh nhanh chóng, chính xác và xử lý kịp thời. Các trường hợp tố cáo sai sự thật cần được xử lý nghiêm để tránh gây ảnh hưởng đến danh dự, uy tín của cá nhân hoặc tổ chức liên quan.

Kiểm tra, giám sát, thanh tra, kiểm toán không chỉ giúp phát hiện và xử lý các hành vi vi phạm trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công mà còn tạo dựng niềm tin của xã hội vào sự liêm chính và hiệu quả của hệ thống quản lý nhà nước. Để thực hiện hiệu quả, cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan chức năng, đồng thời thúc đẩy sự tham gia tích cực của người dân và các tổ chức xã hội trong quá trình giám sát.

Năm là, nâng cao nhận thức cho cán bộ, công chức, viên chức, đảng viên qua tổ chức sinh hoạt đảng, tự phê bình và phê bình; thực hiện trách nhiệm nêu gương; tăng cường tự kiểm tra nhằm ngăn chặn, phát hiện, xử lý các sai phạm trong nội bộ và các biện pháp phòng ngừa tham nhũng, tiêu cực khác trong cơ quan, đơn vị, tổ chức,

doanh nghiệp nhà nước thực hiện nhiệm vụ quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công⁽⁵⁾

Sinh hoạt đảng là một trong những hình thức quan trọng giúp nâng cao nhận thức cho đảng viên về các vấn đề chính trị, pháp lý, đạo đức và trách nhiệm công vụ. Thông qua sinh hoạt đảng, đảng viên được học hỏi, chia sẻ kinh nghiệm, đồng thời tự phê bình và phê bình để rèn luyện bản thân và nâng cao tinh thần đấu tranh chống lại các biểu hiện tiêu cực, tham nhũng. Tự phê bình và phê bình không chỉ giúp mỗi cán bộ nhận diện được khuyết điểm của bản thân mà còn tạo ra một môi trường làm việc minh bạch, công bằng, mọi người có trách nhiệm với công việc và đối với cộng đồng.

Cán bộ, công chức, viên chức, đảng viên cần thực hiện trách nhiệm nêu gương trong công tác quản lý và sử dụng tài chính, tài sản công. Những người có chức vụ, quyền hạn trong cơ quan, tổ chức, đơn vị nhà nước cần thể hiện tấm gương sáng về đạo đức, liêm chính, công bằng trong việc thực thi nhiệm vụ. Việc nêu gương không chỉ tạo niềm tin cho cấp dưới mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc định hướng hành vi, từ đó góp phần ngăn chặn tham nhũng, tiêu cực ngay từ trong nội bộ.

Tự kiểm tra trong công tác quản lý tài chính, tài sản công là biện pháp quan trọng nhằm phát hiện và ngăn chặn kịp thời các hành vi sai phạm. Các cán bộ, công chức, viên chức, đảng viên cần chủ động tự kiểm tra công việc của mình và đồng nghiệp, từ đó phát hiện những sai phạm hoặc dấu hiệu vi phạm để xử lý kịp thời. Đồng thời, các cơ quan, đơn vị cần xây dựng và thực hiện các quy định, quy trình chặt chẽ về tự kiểm tra và giám sát công việc để bảo đảm việc sử dụng tài chính, tài sản công được minh bạch và hiệu quả.

Ngoài việc tự kiểm tra, các cơ quan, đơn vị, tổ chức còn cần xây dựng các biện pháp phòng ngừa tham nhũng, tiêu cực như tổ chức đào tạo, bồi dưỡng kiến thức về phòng chống tham nhũng; công khai, minh bạch tài chính, tài sản công cũng như kiểm tra, giám sát nội bộ thường xuyên. Việc thực hiện các biện pháp này sẽ giúp phát hiện sớm và xử lý nghiêm các hành vi tham nhũng, tiêu cực trong nội bộ, đồng thời tạo dựng môi trường làm việc trong sạch, hiệu quả, góp phần bảo vệ tài sản công của Nhà nước.

Sáu là, thực hiện công khai, minh bạch, dân chủ trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công. Phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội, các

phương tiện thông tin đại chúng và nhân dân trong giám sát, phát hiện, đề xuất xử lý việc lạm dụng, lợi dụng quyền lực để tham nhũng, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công⁽⁶⁾

Công khai, minh bạch là yêu cầu cơ bản trong việc quản lý tài chính, tài sản công. Các cơ quan, đơn vị nhà nước phải thường xuyên công bố thông tin về ngân sách, các khoản chi tiêu, dự án đầu tư, mua sắm công và các quyết định quan trọng liên quan đến tài sản công. Việc này giúp người dân, các tổ chức xã hội và các cơ quan chức năng dễ dàng giám sát và đánh giá tình hình sử dụng tài chính công. Bên cạnh đó, thực hiện dân chủ trong các quyết định liên quan đến quản lý tài sản công sẽ giúp tăng cường sự tham gia của các cá nhân và cộng đồng trong quá trình giám sát và ra quyết định.

Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội có vai trò quan trọng trong việc giám sát và phát hiện các hành vi sai phạm trong quản lý tài chính, tài sản công. Các tổ chức này có thể đóng vai trò cầu nối giữa chính quyền và người dân, tiếp nhận thông tin phản ánh, kiến nghị về những hành vi vi phạm, đồng thời tham gia vào quá trình kiểm tra, giám sát và đề xuất các biện pháp xử lý. Mặt trận Tổ quốc có thể phối hợp với các cơ quan nhà nước, tổ chức các cuộc thanh tra, kiểm tra hoặc giám sát công khai các dự án, chương trình sử dụng tài chính công.

Các phương tiện thông tin đại chúng, bao gồm báo chí, truyền hình, mạng xã hội có vai trò quan trọng trong việc truyền tải thông tin về công tác quản lý tài chính, tài sản công tới công chúng. Thông qua các kênh này, mọi hành vi lạm dụng quyền lực hoặc sai phạm trong việc quản lý tài chính công có thể được phát hiện và công khai. Đồng thời, thông tin phản hồi từ người dân và các tổ chức xã hội sẽ giúp các cơ quan nhà nước có cơ sở để xử lý và khắc phục kịp thời các sai phạm.

Sự tham gia giám sát của nhân dân là yếu tố quyết định trong việc phát hiện các hành vi tham nhũng, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công. Mỗi công dân đều có quyền và trách nhiệm tham gia vào công tác giám sát thông qua các hình thức như tố cáo, phản ánh hoặc tham gia vào các diễn đàn, hội nghị cộng đồng. Điều này không chỉ giúp kịp thời phát hiện các sai phạm mà còn tạo ra áp lực đối với những cá nhân, tổ chức lợi dụng quyền lực để tham nhũng, tiêu cực.

Bây là, thực hiện nghiêm nguyên tắc tập trung dân chủ trong việc lãnh đạo, chỉ đạo, điều hành, ban hành các chế độ, chính sách, tiêu chuẩn định mức trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công và xây dựng, ban hành những quy định cụ thể về quy trình, trình tự thực hiện dân chủ trong công tác quản lý, điều hành⁽⁷⁾

Nguyên tắc tập trung dân chủ yêu cầu các cơ quan, đơn vị trong hệ thống nhà nước phải thống nhất trong việc xác định mục tiêu, phương hướng và các biện pháp trong quản lý tài chính, tài sản công. Tuy nhiên, nguyên tắc này cũng đảm bảo tính dân chủ trong việc tham gia góp ý, phản biện, và quyết định các chính sách, chế độ tài chính từ các cấp dưới. Việc thực hiện nguyên tắc này giúp tạo ra sự đồng thuận trong nội bộ cơ quan, đồng thời nâng cao hiệu quả triển khai các kế hoạch quản lý tài chính công, tránh sự chồng chéo, mâu thuẫn hoặc lãng phí nguồn lực công.

Để quản lý tài chính, tài sản công hiệu quả, các cơ quan chức năng cần xây dựng và ban hành chế độ, chính sách, tiêu chuẩn định mức phù hợp, bảo đảm tính hợp lý, khoa học và khả thi. Việc xây dựng các chế độ, chính sách phải được thực hiện theo quy trình tập trung dân chủ, đảm bảo có sự tham gia ý kiến của các cơ quan, tổ chức có liên quan, và đặc biệt là các cán bộ, công chức, viên chức thực thi công tác quản lý tài chính, tài sản công. Các chính sách phải được công khai, minh bạch, dễ tiếp cận và có cơ chế kiểm tra, giám sát chặt chẽ để đảm bảo không có sự lạm dụng hoặc sai phạm trong quá trình thực hiện.

Việc xây dựng và ban hành quy trình, trình tự thực hiện dân chủ trong công tác quản lý, điều hành là rất quan trọng. Quy trình cần xác định rõ các bước, thủ tục để đảm bảo mọi quyết định liên quan đến quản lý tài chính, tài sản công đều được thảo luận công khai, thông qua ý kiến đóng góp của các cá nhân, tổ chức có liên quan. Đồng thời, cần thiết lập các cơ chế bảo đảm việc giám sát và phản hồi thông tin từ cấp dưới và cộng đồng để kịp thời điều chỉnh, khắc phục các thiếu sót trong quá trình thực thi. Việc thực hiện dân chủ trong quản lý sẽ giúp tạo ra sự đồng thuận trong các quyết định quan trọng, từ đó, tăng cường tính hiệu quả và giảm thiểu rủi ro tham nhũng, tiêu cực.

Như vậy, phương thức kiểm soát quyền lực trong phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công là yếu tố then chốt để xây dựng một hệ thống quản lý minh bạch, hiệu quả và liêm chính. Việc thực hiện hiệu quả các phương

thức này không chỉ giúp phát hiện và ngăn ngừa các hành vi lạm dụng quyền lực, tham nhũng, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công mà còn tạo dựng niềm tin của nhân dân đối với hệ thống chính trị, phát triển kinh tế - xã hội, xây dựng đất nước phồn vinh, hạnh phúc./.

Tài liệu tham khảo

(1), (2), (3), (4), (5), (6), (7) Bộ Chính trị (2024), Quy định 189-QĐ/TW về kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham lam, tiêu cực trong quản lý, sử dụng tài chính, tài sản công, Điều 7.